

Vergaderjaar 2023–2024

29 684

Waddenzeebeleid

Nr. 261

**BRIEF VAN DE MINISTERS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATER-
STAAT EN VOOR NATUUR EN STIKSTOF**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 februari 2024

Met deze brief wordt u, mede namens de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), geïnformeerd over de uitkomsten van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BO Waddengebied) van 17 januari 2024 en over actuele onderwerpen gerelateerd aan het Waddengebied, waaronder de motie van de Kamerleden Van der Plas en Koerhuis over de Waddenveren en de bereikbaarheid van Ameland¹.

Voortgang Beleidskader Natuur Waddenzee (Beleidskader)

Menselijk gebruik en ecologie moeten weer in balans komen om de Waddennatuur te kunnen behouden en ontwikkelen. Het Beleidskader wordt in samenhang met initiatieven voor natuurherstel, de te ontwikkelen routekaarten en het Integraal Beheerplan voor de Waddenzee ontwikkeld.

Het BO Waddengebied heeft ingestemd met het Plan van Aanpak (PvA) van het Beleidskader; het betreft de analysefase.

Een eerste bespreking van het PvA in het BO Waddengebied van 26 juni jl. leidde enerzijds tot waardering maar anderzijds werden er ook zorgen geuit ten aanzien van de participatie van stakeholders. Om verder te werken aan het draagvlak voor de aanpak zijn in de afgelopen maanden aanvullende gesprekken gevoerd met medeoverheden en stakeholders.

De Minister voor Natuur en Stikstof is verheugd dat het BO Waddengebied heeft ingestemd met het PvA. Om de door iedereen gewenste voortgang van het Beleidskader, mede in het licht van de samenhang met het Uitvoeringsprogramma als geheel, te behouden, is er de afgelopen maanden parallel gewerkt aan een aantal uit te werken onderdelen van

¹ Kamerstukken 36 200 A, nr. 81.

het PvA. Nu kan de uitvoering met partijen verder ter hand worden genomen.

Conform de motie Tjeerd de Groot en Bevers² wordt gewerkt aan het Beleidskader vanuit de hoofddoelstelling natuur en is, via het hierboven geschetste proces, ook gezocht naar het daarvoor noodzakelijke draagvlak bij betrokkenen met oog voor de activiteiten. Tevens wordt met de uitwerking van het PvA invulling gegeven aan de toezegging die de Minister voor Natuur en Stikstof heeft gedaan aan het lid Vestering (PvdD) om de cumulatieve effecten van de verleende vergunningen voor gaswinningen in het Waddengebied te betrekken bij het beleidskader natuur Waddenzee³.

Unesco

De Minister voor Natuur en Stikstof heeft de concept Staat van Bescherming (SoC) op 5 september 2023 aan de Tweede Kamer aangeboden⁴. Op 13 september 2023 heeft het Werelderfgoedcomité van Unesco de SoC voor de Trilaterale Waddenzee vastgesteld. Onderdeel van het SoC-besluit was het verzoek aan Duitsland, Denemarken en Nederland om voor 1 februari 2024 te reageren middels een nieuwe Staat van Bescherming. De Kamer is door de Minister voor Natuur en Stikstof geïnformeerd over de conceptreactie die de drie landen voornemens zijn om in te dienen⁵.

Ook heeft u op 6 december jl. van de Minister voor Natuur en Stikstof en de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (EZK) de beantwoording ontvangen van de Kamervragen over de Unesco brief over de voorgenomen gaswinning bij Ternaard (Aanhangsel Handelingen II 2023/24, nr. 544).

Bereikbaarheid

Routekaart Bereikbaarheid

Voor de transitie bereikbaarheid, onderdeel van het Uitvoeringsprogramma 2021–2026 (UP), is de ambitie te komen tot een goede en toekomstbestendige bereikbaarheid van havens en eilanden op de lange termijn. Hierbij gelden de uitgangspunten: emissieloos, impactarm en adaptief. Dit wordt nader geconcretiseerd langs vier sporen:

1. Verduurzaming van de overtocht;
2. Autoluwe overtochten en eilanden;
3. Duurzame logistieke ketens;
4. Gebiedsontwikkeling door samenhangende mobiliteitskeuzes die passen bij de eilander identiteit.

Onder leiding van het Ministerie van IenW wordt, samen met vertegenwoordigers van eilandgemeenten, kustgemeenten, havens, natuurorganisaties, provincie Fryslân, het Omgevingsberaad Waddengebied en Ministerie van LNV gewerkt aan de Routekaart Bereikbaarheid. In het BO Waddengebied is een eerste versie van de Routekaart Bereikbaarheid vastgesteld. De Routekaart bestaat uit een probleemanalyse, beschrijving van de uitgangspunten, een overzicht van belangen en stakeholders en de verschillende issues. Daarbij geeft de Routekaart inzicht in de dilemma's en complexiteit die spelen in het kader van bereikbaarheid. Voor het

² Kamerstukken 29 684, nr. 224.

³ TZ202301–020.

⁴ Kamerstukken 32 725, nr. 4.

⁵ Kamerstukken 32 725, nr. 5.

vervolg is het van belang dat partijen zich committeren aan de Routekaart om de gestelde ambitie op het gebied van bereikbaarheid te realiseren.

Tijdens het BO Waddengebied is afgesproken dat partijen in 2024 gezamenlijk aan de slag gaan met een plan van aanpak. Hierin maken partijen afspraken over de gezamenlijke aanpak van de schuurpunten, de werkwijze, de planning alsook de afstemming en samenhang met de andere transities. Het streven is om rond de zomer van 2024 het plan van aanpak vast te stellen. Daarnaast zal de komende periode benut worden voor het organiseren van participatie van burgers, ondernemers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders.

Vervolgonderzoek Bereikbaarheid Ameland 2030

U bent eerder geïnformeerd over het vervolgonderzoek Bereikbaarheid Ameland 2030 (VBA 2030) alsook de adviezen vanuit regionale overheden, diverse natuurorganisaties en Rijkswaterstaat⁶. Met de Kamerbrief van 20 december 2023⁷ bent u geïnformeerd dat het Ministerie van IenW op basis van de uitkomsten van het VBA 2030 de intentie heeft tot het starten van een MIRT verkenning en de komende periode de nodige voorbereidingen zal treffen.

De Kamer wordt aanstaande zomer geïnformeerd over de voortgang van de routekaart Bereikbaarheid en de MIRT verkenning bereikbaarheid Ameland.

Concessieverlening

De Staatssecretaris van IenW is concessieverlener voor twee concessies voor het personenvervoer tussen het vasteland en de Friese Waddeneilanden. Deze concessies lopen af in 2029 en het Ministerie van IenW treft voorbereidingen voor de periode daarna. In dat kader heeft de Staatssecretaris van IenW uw Kamer op 20 december geïnformeerd over de uitkomsten van de marktanalyse en haar besluit om voor de periode vanaf 2029 opnieuw een of meerdere concessies te verlenen. Deze concessies worden verleend na een openbare aanbestedingsprocedure. Het Ministerie van IenW werkt nu aan een concept-Nota van Uitgangspunten (NvU).

Het BO Waddengebied heeft een voorkeur uitgesproken voor elektrisch varen boven het gebruik van conventionele brandstoffen. In de concept-NvU zal hier nader op worden ingegaan. Voor elektrisch varen is de aanwezigheid van de benodigde elektrische (laad)infrastructuur voorwaardelijk. Hoe deze infrastructuur gerealiseerd kan worden dient nog bezien te worden in samenspraak met IenW, EZK, de regionale overheden (provincie, eiland- en walgemeenten), netbeheerders (Liander en Enexis) en eventuele andere betrokkenen.

De concept-NvU zal tevens ingaan op de vraag van het BO Waddengebied of watertaxi's kunnen worden opgenomen in de concessies. Over de concept-NvU zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 een openbare consultatie gehouden worden. Na verwerking van de consultatiereacties zal de Staatssecretaris van IenW de NvU naar verwachting nog dit jaar delen met de Kamer.

⁶ Kamerstukken 23 645, nr. 810.

⁷ Kamerstukken 23 645, nr. 814.

Vaargeul Kornwerderzand – Harlingen (Boontjes)

Inzake de vaarweg Kornwerderzand – Harlingen (Boontjes) is er het afgelopen jaar samen met de regionale partijen intensief onderzoek gedaan. Zo is er een impactanalyse uitgevoerd en is gekeken hoe de impact van het baggerwerk op de natuurwaarden kan worden beperkt. Hieruit is gebleken dat onder voorwaarden de huidige diepte doorgezet kan worden gedurende de looptijd van het Nationaal Waterprogramma (NWP). Deze voorwaarden betreffen o.a. kortetermijnacties als het versmallen en/of verondiepen van het vaarwegprofiel en inzet op emissieloos baggeren. Langetermijnacties betreffen bijvoorbeeld het zoeken naar nieuwe stortlocaties en onderzoek naar andere nuttige toepassingen van het slib uit de haven van Harlingen.

Deze uitkomsten sluiten aan bij het voorstel dat door de havenbedrijven van Harlingen samen met de Waddenvereniging is ingediend. Dit voorstel is dan ook in samenhang met de uitkomsten van de onderzoeken besproken in de verschillende gremia van de Waddegovernance. Het BO Waddengebied heeft het voorstel overgenomen en de Minister positief geadviseerd.

Deze resultaten en het advies van het BO Waddengebied worden meegenomen in de te nemen beslissing door de Minister van IenW in het eerste kwartaal van 2024, over de toekomstige onderhoudsdiepte van de vaargeul Boontjes gedurende de resterende looptijd van het NWP tot en met 2027. Zodra het besluit is genomen, wordt de Kamer hierover geïnformeerd.

Financiering opgave Waddengebied

Zoals al eerder aangegeven in de brief «Terugkoppeling Bestuurlijk Overleg Waddengebied 26 juni 2023»⁸ is ABDTOPconsult een onderzoeksopdracht gestart naar de bekostiging van de opgaven in het Waddengebied. De resultaten worden in het eerste kwartaal van 2024 opgeleverd en u wordt hierover dan nader geïnformeerd.

Voortgangsrapportage Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021–2026

In februari 2023 is het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021–2026 (UP) vastgesteld. In de Agenda en het UP is afgesproken de voortgang van de uitvoering en doelbereik in beeld te brengen. Conform de motie Tjeerd de Groot/Dik-Faber⁹ wordt medio 2024 een eerste voortgangsrapportage met u gedeeld.

Programma Aansluiting Wind op Zee – Eemshaven

Over het programma Aansluiting Wind op Zee – Eemshaven (PAWOZ) bent u door de Minister voor Klimaat en Energie apart geïnformeerd in de voortgangsbrief van 16 oktober 2023¹⁰ over de realisatie van windenergie op zee. Op advies van de Commissie voor de Milieueffectrapportage is er een eerste trechterstap gemaakt van routes die niet vergunbaar of uitvoerbaar zijn. De verwachting is dat in het eerste kwartaal van 2024 een doorkijk te geven is naar de mogelijke uitkomsten van het ontwerpprogramma PAWOZ, dat in de zomer van 2024 verder zal worden opgesteld.

⁸ Kamerstukken 29 684, nr. 258.

⁹ Kamerstukken 35 570 XII, nr. 93.

¹⁰ Kamerstukken 33 561, nr. 59.

Green shipping

Het Green Shipping programma (onderdeel van het UP) ontwikkelt en test pilotschepen die het Waddengebied als thuishaven hebben en laten zien hoe de scheepvaart emissie- en fossielvrij kan varen. Het BO Waddengebied heeft ermee ingestemd dat de Waddenzeehaven en de Federatie voor de Metaal- en Elektrotechnische industrie (FME), in samenspraak met de Ministeries van IenW en EZK, actieperspectieven van de volgende uitdagingen verder concretiseren:

- Impuls ombouw van bestaande schepen;
- Prijsgaranties hernieuwbare brandstoffen;
- Sturende rol vanuit energietransitie bij overheidsaanbestedingen;
- Doorbreken kip-ei relatie in vraag en aanbod hernieuwbare brandstoffen.

De Ministeries van IenW en EZK blijven ook de komende tijd beschikbaar voor verder overleg met de Waddenzeehavens en FME.

Overige relevante onderwerpen betreffende het Waddengebied: Lozingsvergunningen Waddenzee

Inzake lozingsvergunningen op de Waddenzee zijn alle bevoegde gezagen bezig met een inhaalslag om de (voor de KRW relevante) vergunningen te bezien en waar nodig te herzien. Voor de Waddenzee en de Eems-Dollard gaat het om 54 lozingsvergunningen van Rijkswaterstaat. In de antwoorden op de Kamervragen van lid Dassen¹¹ is de Kamer eind 2023 geïnformeerd over de actuele stand van zaken van het traject bezien en herzien van vergunningen door Rijkswaterstaat.

Geldende internationale en Europese regelgeving voor de Waddenzee.

Rijkswaterstaat heeft in nauwe samenwerking en afstemming met het Ministerie van LNV, de Waddenacademie gevraagd een onderzoek uit te (laten) voeren naar geldende internationale en Europese regelgeving voor de Waddenzee. De aanleiding hiervoor was de behoefte aan inzicht in regelgeving die doorwerkt in het natuurbeheer van de Waddenzee. Daartoe zijn door de Waddenacademie de van toepassing zijnde verdragen, EU-richtlijnen en nationale regelgeving geanalyseerd waarbij in beeld is gebracht welke verboden en verplichtingen, waaronder ook herstelopgaven, hieruit voortvloeien. Het resultaat kan worden gebruikt bij de verdere ontwikkeling van beleid en beheer voor de Waddenzee. Het rapport is gepubliceerd op rijksoverheid.nl.

De Minister voor Natuur en Stikstof zal zo spoedig mogelijk de antwoorden op Kamervragen, die hierover zijn gesteld aan haar en aan de Staatssecretaris van EZK (2024Z00007, ingezonden 2 januari 2024), naar de Tweede Kamer sturen.

Onderzoeksprogramma effecten van klimaatverandering in het Waddengebied

Nederland en Duitsland werken gezamenlijk in een Nederlands-Duits programma aan onderzoek naar de verwachte effecten van klimaatverandering op het ecosysteem in het Waddengebied. Hiervoor is een uitvraag gedaan naar onderzoeksvoorstellen. Na een voorselectie zijn vijf voorstellen uitgenodigd om de tweede stap in het Duitse subsidieaanvraagproces te doorlopen en deze zijn daarmee geprioriteerd voor financiering.

¹¹ Aanhangsel Handelingen II 2023/24, nr. 426.

In Nederland is de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) akkoord met financiering van deze projecten. In de projecten wordt de rol van sediment en kwelders in relatie tot behoud van de Outstanding Universal Value van de Waddenzee onderzocht. Bijvoorbeeld door in het beheer van het gebied te anticiperen op klimaatverandering of door specifieke beheermaatregelen te ontwikkelen.

Motie bereikbaarheid van de Kamerleden Van der Plas en Koerhuis

Bij het tweeminutendebat MIRT op 6 juli jl. hebben de leden Van der Plas en Koerhuis een motie ingediend die drie elementen bevat.

Allereerst roept de motie op om de gewijzigde dienstregeling van Wagenborg Passagiersdiensten (WPD) terug te draaien naar een ruimere variant. In september 2023 heeft de Staatssecretaris van IenW ingestemd met de aangepaste dienstregeling van WPD tussen Holwert en Ameland. Deze ruimere dienstregeling houdt in dat er met één schip zes keer per dag per richting wordt gevaren op basis van een vijfkwartiersdienstregeling en met een tweede schip, afhankelijk van de waterstand, tot vier keer per dag. Middels de Kamerbrief over de nieuwe dienstregeling Ameland (voor de periode 8 september tot en met 31 december 2023) is de Kamer over de aangepaste dienstregeling¹² geïnformeerd.

Op 5 oktober 2023 heeft de Kamer de vervoerplannen 2024 voor de Friese Waddenveren ontvangen¹³. In het vervoerplan staat dat de dienstregeling zoals die van kracht was vanaf 8 september, in 2024 wordt gecontinueerd. Zoals gemeld in de Kamerbrief van 20 december 2023¹⁴ zijn de eerste signalen over de vijfkwartierdienstregeling positief.

Het tweede onderdeel van de motie roept op om de gemeenten Ameland en Schiermonnikoog zeggenschap te geven in de concessie Waddenveren Oost. Met de brief van september 2023¹⁵ is de Kamer geïnformeerd dat de Staatssecretaris van IenW met betrokken stakeholders in overleg is over de nieuwe concessie(s) vanaf 2029. Hiermee is invulling gegeven aan de motie.

Het derde onderdeel van de motie vraagt om samen met het Ministerie van LNV te kijken waar de regelgeving rondom het baggeren te krampachtig is. De Waddenzee is op grond van de Wet natuurbescherming (nu: Omgevingswet) aangewezen als Natura2000 gebied. Voor het gebied is op grond van deze wet een beheerplan vastgesteld. Bij het opstellen van het beheerplan is een aantal activiteiten beoordeeld en vrijgesteld van een vergunningplicht, waaronder het baggeren van de vaargeulen en havens. Hier is ruimte gegeven om tot een gemaximaliseerd volume van 7,037 miljoen m³/jaar te baggeren. Het deel van Rijkswaterstaat hierbinnen is vastgesteld op 3,672 miljoen m³/jaar. Gemeenten, het Ministerie van Defensie en derden, zoals havenbedrijven, zijn verantwoordelijk voor het overige baggervolume.

Nieuwe projecten of baggeractiviteiten die het gemaximaliseerde volume overschrijden dat in het beheerplan is opgenomen, dienen individueel beoordeeld te worden. Als significante effecten vooraf niet kunnen worden uitgesloten, kan de activiteit alleen plaatsvinden nadat er een vergunning voor is verleend. Deze regels zijn niet strenger dan de

¹² Kamerstukken 31 409, nr. 41.

¹³ Kamerstukken 23 645, nr. 807.

¹⁴ Kamerstukken 23 645, nr. 815.

¹⁵ Kamerstukken 31 409, nr. 41.

Europese wetgeving (de Vogel- en Habitatrichtlijn). De regelgeving en het toegestane maximale volume bieden nog ruimte om activiteiten uit te voeren. Daarnaast blijft, vanuit IenW en Rijkswaterstaat, onderzoek gedaan worden naar innovatieve manieren van baggeren (het ecosysteemgericht baggeren) die ook de natuur ten goede komen, zoals ook gemeld in het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021–2026¹⁶. Hiermee is er opvolging gegeven aan de motie.

Motie Impactanalyse

Tot slot willen wij u nog informeren over de stand van zaken over de motie Remco Dijkstra en Geurts¹⁷ betreffende de impactanalyse van de Waddenagenda. De methodiek van de impactanalyse is aangepast en zal op rijksoverheid.nl gepubliceerd worden.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
M.G.J. Harbers

De Minister voor Natuur en Stikstof,
Ch. van der Wal-Zeggelink

¹⁶ Kamerstukken 29 684, nr. 245.

¹⁷ Kamerstukken 35 570 XII, nr. 65.